

Maritime kompetencer

På baggrund af Danmarks nære tilknytning til og historiske afhængighed af havet, har danske virksomheder udviklet et internationalt meget højt niveau hvad angår maritime produktion, såvel af skibe som af udstyr til skibe. Danmark er teknologisk blandt de førende maritime nationer. De danske orlogsfartøjer er udviklet i et unikt fleksibelt koncept, der gør hvert skib anvendeligt til en række formål, men samtidig koster væsentligt mindre end de fleksible skibstyper udviklet i andre maritime nationer. Disse andre fleksible skibe er mere mandskabskrævende og har et smallere anvendelsesområde end de danske, hvilket kan tilskrives et nært samarbejde mellem søværnet og den maritime industri blandt andet om anvendelse af civile standarder og normer hvor dette er muligt. Det er kendetegnede for dette samarbejde at det tillader søværnet at støtte sig til ekspertise, der findes i de private virksomheder.

Odense Staalskibsværft, der byggede de større fregatter og fleksible støtteskibe, lukkede i 2012, hvorved Danmark mistede en stor udviklingsplatform for blandt andet orlogsfartøjer. Den know-how der var udviklet er indtil videre bevaret i OMT (Odense Maritime Technology). Kompetencer for mindre fartøjer findes på mindre danske værfter som Karstensens Skibsværft i Skagen og Søby Værft på Ærø.

På denne baggrund er det væsentligt, at Danmark bevarer evnen til at vedligeholde og i givet fald forny flåden. Hvis man anlægger en Indkøbspolitik, hvor hver anskaffelse og hver vedligeholdelsesopgave udbydes til billigste (europæiske) leverandør, vil man med tiden udhule denne danske kompetence. Den samlede pris vil erfaringsmæssigt blive højere og kvaliteten lavere. Nogle af de udenlandske tilbud vil vise sig uholdbare og være baseret på ulovlig statsstøtte. Nyudvikling må ske på baggrund af nationale krav i andre lande, og vil f.eks. næppe tilgodese Danmarks arktiske behov. Der vil blive behov for langt større mandskab pr. skib, og anskaffelsesprisen for skibe vil blive langt højere, og deres anvendelighed mindre, således at flåden må reduceres, og dermed svigte nogle af de opgaver der løses i dag. En sådan udvikling er uacceptabel.

Forsvarsopgaver

Ethvert arbejde der udføres på et orlogsfartøj må anses for et militært indkøb, da søværnets særlig krav – f.eks. om beredskab – ikke kun gælder selve de våben der er om bord, men også tilgængeligheden af den platform der bærer dem.

Ethvert skib, der opereres af søværnet med militært personel må anses for et orlogsfartøj, da det indgår i den militære kommandovej og kan pålægges opgaver af militær art. Også skibe der ikke har fast installerede våben vil kunne pålægges at medføre våben ligesom deres besætning må kunne bære våben. Dette gælder tilsvarende for hjemmeværnets skibe. En del af forsvarets opgaver udføres uden våben, men disse opgaver er i lige så høj grad forsvarsmæssige og kan i lige så høj grad være af sikkerhedsmæssig betydning. Som eksempel kan nævnes efterretningsopgaver, humanitær bistand til katastrofeområder, eller evakuering af danske statsborgere fra farlige situationer.

De opgaver der løses af søværnet kan ikke underlægges forskellige regler.

Ligesom det personel der betjener forsvarets materiel ikke kan arbejde under forskellige regimer alt efter opgaven, kan det materiel de anvender ikke anskaffes og vedligeholdes efter skiftende regelsæt. Hvis et orlogsfartøj blev anset for 'civilt' når det løser opgaver der ikke kræver våben eller magtanvendelse, vil en u hensigtsmæssig følgevirkning være, at der må tages stilling til hvilke civile regelsæt der (ud over indkøbsregler) skal finde anvendelse i disse situationer; især vil alle Søfartsstyrelsens og IMO's krav til skibe og deres besætning principielt finde anvendelse, hvilket ville kræve en omfattende indsats til efteruddannelse og certificering og alvorligt formindske den fleksibilitet som søværnet i dag har i placering af personel og materiel.

Langsigtet strategi

Det er en nødvendighed for opretholdelse af den nationale sikkerhed, at bevare maritime forsvarskompetencer på dansk grund. Flådens program for vedligehold, nyanskaffelser og ombygninger, herunder levetidsforlængelser, bør derfor udgøre et mangeårigt program, hvor hver enkelt kontrakt indgår i et udviklingsforløb, der sikrer søværnets evne til at løse sine opgaver indenfor de mulige økonomiske rammer. Dette kræver stor åbenhed mellem leverandører og søværnet. Det kræver at leverandører er til stede i Danmark, og i Grønland. Det udelukker ikke udenlandske leverandører.

En sådan strategi kan gennemføres indenfor rammerne af direktiv 2009/81/EF om kontrakter på forsvars- og sikkerhedsområdet, idet direktivet udtrykkeligt tillader undtagelser, der er nødvendige for at beskytte en medlemsstats væsentlige sikkerhedsinteresser. Danmark bør anvende denne mulighed.

Jura

EU traktaten indeholder i artikel 346 en generel undtagelse der tillader medlemsstaterne at varetage deres væsentlige sikkerhedsinteresser. Afgrænsningen af det ' krigsmateriel' der er omfattet af undtagelsen er meget bred og gælder på det maritime område: " krigsskibe af enhver art".

Heroverfor kan stilles det område som er omfattet af det særlige direktiv 2009/81/EF om forsvarsindkøb, hvor præambelen udtrykkeligt henviser til at medlemsstaterne har mulighed for at undtage kontrakter på både forsvars- og sikkerhedsområdet fra direktivets bestemmelser, hvis anvendelsen heraf ville forpligte dem til at meddele oplysninger, hvis udbredelse efter deres opfattelse ville stride mod deres væsentlige sikkerhedsinteresser. Direktivet beskriver sit anvendelsesområde som "militærudstyr" og anvender desuden udtrykket "forsvarsmateriel" og direktivets titel angiver området som kontrakter på " forsvars- og sikkerhedsområdet". Den første betragtning i direktivets tekst lyder " Den nationale sikkerhed er den enkelte medlemsstats eneansvar på både forsvars- og sikkerhedsområdet."

Der synes således ikke at kunne rejses tvivl om at dersom Danmark ønsker at udbyde kontrakter for vedligehold, nyanskaffelser og ombygninger af orlogsfartøjer, så må reglerne i direktiv 2009/81/EF om forsvarsindkøb anvendes, men at dette ikke udgør en pligt for så vidt angår kontrakter hvor Danmark vurderer at dette ville stride imod vore væsentlige sikkerhedsinteresser.

Denne vurdering er ikke en som EU-kommissionen kan forventes at anfægte al den stund der foretages sådanne vurderinger i alle de medlemsstater der har en strategisk interesse i at opretholde en bestemt industriel kompetence på forsvarsområdet. Disse vurderinger fører som bekendt til at maritime kontrakter præferentielt indgås lokalt i de lande der har kapaciteten hertil.

Artikel 346 EUF: Medlemsstaternes væsentlige sikkerhedsinteresser

[tidligere artikel 296 TEF]

- 1) Traktaternes bestemmelser er ikke til hinder for følgende regler:
 - a) ingen medlemsstat er forpligtet til at meddele oplysninger, hvis udbredelse efter dens opfattelse ville stride mod dens væsentlige sikkerhedsinteresser
 - b) hver medlemsstat kan træffe de foranstaltninger, som den anser for nødvendige til beskyttelse af sine væsentlige sikkerhedsinteresser, og som vedrører fabrikation af eller handel med våben, ammunition og krigsmateriel; disse foranstaltninger må ikke forringe konkurrencevilkårene inden for det indre marked for varer, som ikke er bestemt specielt til militære formål.
- 2) Rådet fastlægger med enstemmighed på forslag af Kommissionen ændringer til den liste, det har fastlagt den 15. april 1958, over de varer, hvorpå bestemmelserne i stk. 1, litra b), finder anvendelse.

Listen der omtales omfatter b.a.;

9. Krigsskibe og hertil hørende specielt udstyr:
 - a) krigsskibe af enhver art;
 - b) udstyr specielt konstrueret til udlægning, lokalisering og strygning af miner;
 - c) undervandsnet.

DIREKTIV 2009/81/EF

... indgåelse af visse bygge- og anlægs-, vareindkøbs- og tjenesteydelseskontrakter på forsvars- og sikkerhedsområdet

Artikel 13

Særlige undtagelser

Dette direktiv finder ikke anvendelse på følgende forhold:

- a) kontrakter, i forbindelse med hvilke anvendelse af dette direktivs bestemmelser ville indebære, at en medlemsstat skulle meddele oplysninger, hvis videregivelse den anser for værende i strid med sine væsentlige sikkerhedsinteresser

Præambel:

Desuden giver traktatens artikel 296, stk. 1, litra a), medlemsstaterne mulighed for at undtage kontrakter på både forsvars- og sikkerhedsområdet fra dette direktivs bestemmelser, hvis anvendelsen heraf ville forpligte dem til at meddele oplysninger, hvis udbredelse efter deres opfattelse ville stride mod deres væsentlige sikkerhedsinteresser. Dette kan navnlig gælde for tilfælde, hvor kontrakter er så følsomme, at selve deres eksistens skal holdes hemmelig.